

Čitateľská gramotnosť mládeže na Slovensku

Výskum čítania mládeže vo veku 13 – 19 rokov

PhDr. Judita Kopáčiková, Staromestská knižnica
Bratislava
riaditel@starlib.sk

Prečo sme sa do výskumu pustili?

- ✓ 20 rokov konštatujeme krízu čítania,
- ✓ mládež vo veku 13 – 17 rokov, najkritickejšou čitateľskou kategóriou vo verejných knižniciach,
- ✓ absencia výskumov tohto typu na Slovensku, Rankov – Valček: výskumy čítania v SR nie so zameraním na knižnice a využívanie ich služieb,

- ✓ potreba podobných, opakovaných výskumov na celom Slovensku – možnosť porovnania
- ✓ **Stratégia slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013 – strategická úloha č. 7 – Podpora celoživotného vzdelávania a zvyšovania informačnej gramotnosti používateľov**

- ✓ priorita – projekty verejných knižníc na podporu čítania s osobitným zameraním na deti a mládež
- ✓ Výskum čítania mládeže v BSK – 2008, hotová metodika, dotazník (2009: SAKAČIK, ocenenie KP SSK – čin roka)
- ✓ Podpora SAK, finančná podpora MK SR, podpora NOC – Kabinet výskumu kultúry (štatistické spracovanie výsledkov grátis)

Ciel'

- ✓ analýza čitateľských záujmov a potrieb mladých ľudí vo fáze prechodu zo základnej na strednú školu,
- ✓ podpora služieb verejných knižníc pre sledovanú vekovú kategóriu

Realizácia výskumu

- ▶ 09–10/2008: BSK

GAŠPAROVIČOVÁ, Anna, HRDINÁKOVÁ, Ľudmila, KOPÁČIKOVÁ, Judita, RANKOV, Pavol: *Čítanie v Bratislavskom kraji. Výskumná správa*. Bratislava: CVTI SR 2009. 108 s.

Dostupné na <http://www.infolib.sk>

- ▶ 2010: – Prešov, Žilina, Trenčín

- ▶ 2011: Trnava, Nitra, Banská Bystrica, Košice, gestor: SAK, finančná podpora MK SR

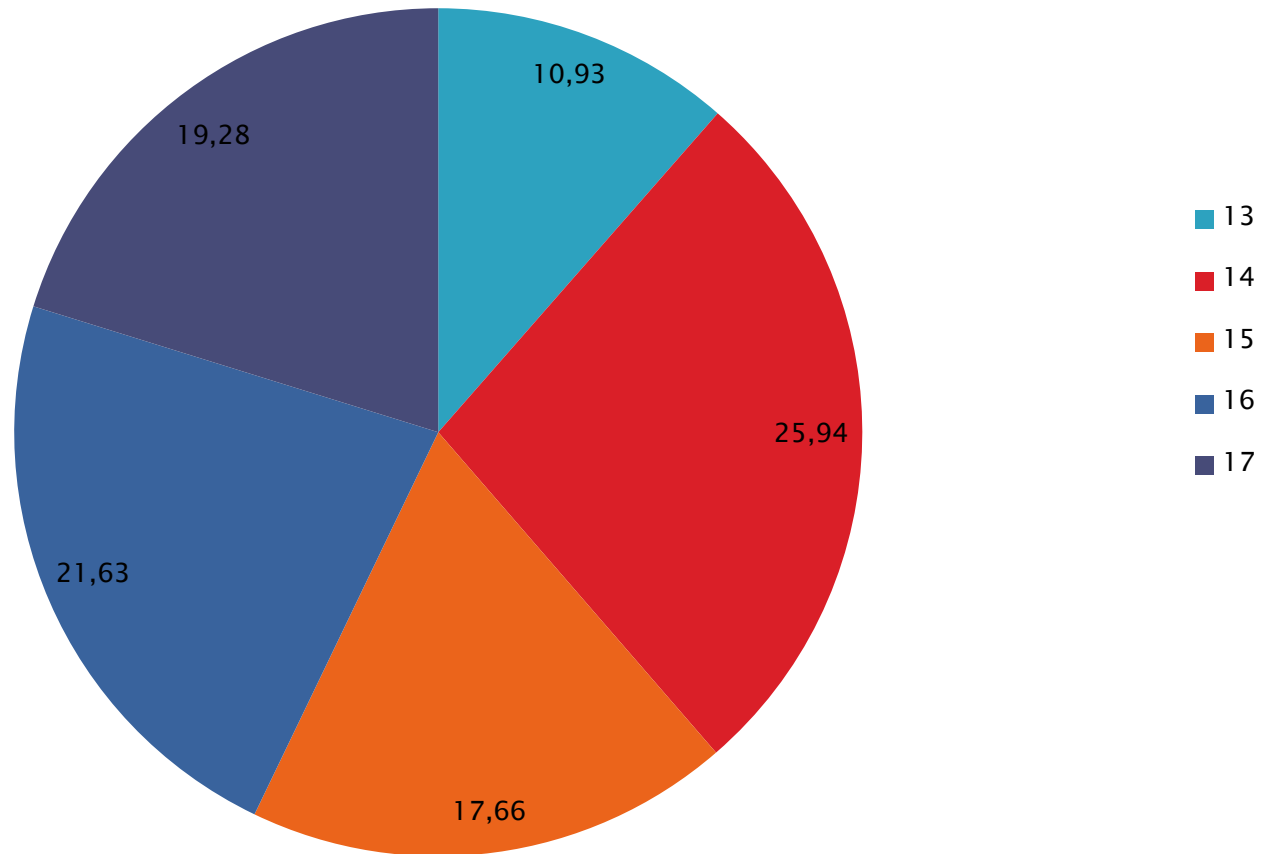
- ▶ KOPÁČIKOVÁ, Judita, HRDINÁKOVÁ, Ľudmila, GAŠPAROVIČOVÁ, Anna: *Čítanie mládeže v Slovenskej republike. Interpretácia výsledkov výskumu*. Košice: SAK 2011. 100 s.

Dostupné na <http://>

<http://www.sakba.sk/dokumenty/2011/citanie-mladeze.pdf>

- ▶ 8. a 9 ročníky ZŠ, 2. ročníky SŠ (gymnázia, SOŠ vrátane odborných učilíšť)
- ▶ 12 393 respondentov; 54,16 % chlapcov, 43,55 % dievčat, 177 ZŠ, 66 SOŠ, 54 gymnázií

Vek

Valné zhromaždenie SAK,
marec 2012

- použitá metóda: anonymný dotazník: 49 otázok, formulácia prispôsobená veku a schopnostiam respondentov,
- Anketári: zamestnanci knižníc
- vyplňanie dotazníka priamo v triedach

Na čo sme sa pýtali?

- Trávenie voľného času (TV, počítačové hry, internetová komunikácia, surfovanie po internete, čítanie časopisov),
- návšteva kultúrnych podujatí (výstavy, koncerty vážnej hudby, koncerty modernej hudby, divadlo, kino, diskotéka),
- čítanie kníh (koľko času tomu venujú, víkendové aktivity a čítanie kníh, frekvencia čítania kníh, čítanie v kontexte s inými voľnočasovými aktivitami, koníčky),

- knižnice (návštevnosť, využívanie a hodnotenie služieb, vplyv knižnice na čítanie,
- čítanie a škola (povinná literatúra, informačné zdroje a vyučovanie, knižnica a škola),
- rodina a motivácia čítania (rodičovské čítanie v útlom veku, kniha ako dar v rodine, vplyv domáceho prostredia na návštevnosť knižnice),

- prestíž a imidž čítania, vzťah ku knihe (pozitívny a negatívny vzťah k čítaniu, rovesnícke čítanie),
- žánrovo–tematické čitateľské preferencie

Výsledky –priemerné hodnoty

Čítanie:

- **48,6 % respondentov čítanie nebaví** (najviac v KK – 50,9 %, najmenej v BA kraji – 24,2 %),
- **36,5 % má zreteľne negatívny vzťah k čítaniu** uprednostňuje pasívnu formu zábavy, prijímania informácií,
- **22,7 % uviedlo čítanie ako najčastejšiu** voľnočasovú aktivitu (78,82 % trávi voľný čas s kamarátmi),
- **42,16 % knihy v pracovných dňoch nečíta**, (najhorší: 17-roční – nečíta 47,17 %; najlepší: 13-roční – 27,2%, najlepší gymnazisti – 30,93 %, najhorší SOŠ – 52,70 %),
- **vo všetkých sledovaných ukazovateľoch sú aktívnejšie dievčatá**,

Škola a informačné zdroje:

- mimočítankové čítanie – učitelia nevyžadujú:
ZŠ: 20,95 %, SOŠ: 18,62 %, gymn.: 11,96 %
- 19,57 % prečítalo 1 knihu, 16,63 % tri a viac kníh,
- využívanie mimoučebnicových informácií pre potreby referátov, projektov: 18,81 % dostáva takéto úlohy v škole pravidelne
- ako informačný zdroj preferujú jednoznačne internet: 91,37 %, 33,73 % hľadá informácie i v knihách, 12,13 % aj v časopisoch,

- 37,3 % nemá žiadne hobby, koníčky, pre ktoré treba získavať informácie,

Návšteva knižnice:

- 52,31 % **nenavštevuje žiadnu knižnicu,**
- školskú knižnicu navštevuje len 20,81 %, (v roku 2011 v SR 1 989 školských knižníc)
- **verejnú knižnicu 34,78 %,** (1 990 verejných knižníc)
- **len 8,58 % navštevuje nejakú knižnicu viackrát do mesiaca**– najlepší: KE (15,1 %) a ZA (13,5 %), žiaci ZŠ (23,77 %), najhorší: žiaci SOŠ (19,31 %)

Dôvody, prečo nenavštevujú knižnice:

- **nechuť, nevôľa (43,73 %)**, najviac v KE (50,9 %), PE (48,1 %) a TT (48 %), najmenej v BA (24,2 %), najviac 13-roční v KE (až 75 %),
- **nedostatok času: narastá úmerne s vekom** – najviac času majú 13-roční (v priemere 40,28 %), najmenej 17-roční v KE (61,1 %) a NR (61,1 %)

- nezáujem o knihy – 27,96 % najviac v KE (39,5 %) a PE (32 %),
- zanedbateľné dôvody: nedostatok info (4,43 %), vzdialenosť (6,9 %), neochota pracovníkov (3,32 %), nevyhovuje ponuka KF (10,55 %)
- o návšteve knižnice uvažuje v priemere 13,71 %, najviac gymnazistov (21,53 %), nádejná veková kategória: 17– a 16–roční (16,62 % a 15,41 %)

- najvyužívanejšími službami sú **absenčné výpožičky: 71,56 %** (hodnoty v krajoch od 85,8 % v ZA do 90,5 % v PE, najnižšia hodnota: BA: 39,2 %)
- prezenčné výpožičky: najviac v ZA (16,3 %) a BB (14,3 %), **najmenej v BA (4,2 %!!)**,
- bibliograficko–informačné služby – najviac TT (12,2 %) a TN (11 %), najmenej v BA (6,3 %),
- internet: najviac v ZA (19,8 %) a BB (16,5 %), najmenej v BA **(2,9 %!!)**

- **návšteva podujatí: 6,25 %**, najviac v KE (9,1 %), BB (9,1 %) a PE (8 %), najmenej **BA (1,3 %!!)**,
- Čo chýba respondentom v knižniciach?
 - **nové knihy: 52,34 %**,
 - odborné knihy: 11,87 %,
 - prístup na internet: 13,58 %,
 - moderné zariadenie: 23,9 %

Žánrovo–tematické preferencie:

1. žiadna kniha: 24 % chlapci, 9,5 % dievčatá,

2. horor: 15 % chlapci, 18,1 % dievčatá,

3. o živote mládeže: 3,94 % chlapci, 24,8 % dievčatá,

4. l'úbostný: 0,94 % chlapci, 18 % dievčatá,

5. vojnový: 14,4 % chlapci, 2,65 % dievčatá,

6. historicko–dobrodružný: 9,88 chlapci, 5,9 % dievčatá,
7. detektívny: 6,8 % chlapci, 5,9 % dievčatá,
8. životopis: 4,81 chlapci, 5,54 % dievčatá
9. náboženský: 2,24 % chlapci, 2,88 % dievčatá
10. rozprávky, povesti: 1,64 % chlapci, 2,24 % dievčatá

Čo ďalej?

- podmienky pre napĺňanie cieľov Stratégie slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013,
- Vypracovanie koncepcie čitateľskej a informačnej gramotnosti na všetkých stupňoch školského vzdelávania – zaradenie hodín informačnej výchovy do vyučovacieho procesu,

- podmienky pre systematické budovanie knižničných fondov, adresné služby, prít' ažlivé priestory – Metodický pokyn Ministerstva kultúry SR č. MK – 1669/2010–10/7472 z 1. júna 2010 k určení štandardov pre verejné knižnice,
- Projekty na podporu čítania: BSK 2012 projekt Vráť me knihy do škôl – <http://www.abcknihy.sk/Sutaz.aspx>

- čítanie je „in“ – správne vzory: mediálne známe osobnosti, záštity, podpory, hovorcovia pri veľkých podujatiach – lobing, podpora zriadovateľov

Škola:

- projektové a problémovo orientované vyučovanie/úlohy,
- výchova k práci s knižnično–informačnými zdrojmi,
- úzka spolupráca s knižnicami, najmä verejnými,
- zlepšenie činnosti školských knižníc, prípadne ich integrácia s verejnými knižnicami,

- vzdelávanie učiteľov v oblasti informačnej a čitateľskej gramotnosti.

Rodina:

- formovanie základov záujmovej a hodnotovej orientácie človeka,
- budovanie aktívneho vzťahu ku knihám a k čítaniu, pozitívneho postoja k čítaniu,
- čitateľské rodičovské vzory,
- budovanie domácej knižnice.

Knižnica:

- prioritou sú knižničné fondy a tradičné knižničné služby – dostatočne široká ponuka knižničných fondov aj v elektronickej forme,
- poskytovanie služieb, ktoré spájajú svet tlačenej a digitálnej komunikácie: moderná elektronickú komunikácia i s knižnicou – blogy, diskusné skupiny, facebook,

- programy – – projekty rodinnej gramotnosti a rodinného čítania – knižnica ako komunitný kultúrny priestor (Čítanie nás baví – projekt Staromestskej knižnice)
- integrácia knižníc so vzdelávaním – úzka systematická spolupráca školy, školskej družiny a knižnice,
- účinná propagácia knižnično–informačných služieb,
- organizovanie zaujímavých a čitateľsky prít'azlivých podujatí.

Ďakujem za pozornosť

